

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ

ФИЛОСОФИЯ, САЯСАТТАНУ ЖӘНЕ
ДІНТАНУ ИНСТИТУТЫ

R2015
93 к

Зарема Шаукенова, Елена Бурова,
Асель Назарбетова

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭТНОСТЫҚ ЖӘНЕ
ДІНИ ТОПТАРЫНЫҢ АЗАМАТТЫҚ ҚАУЫМДАСТЫҚҚА
ТОПТАСУЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ-МАҒЫНАЛЫҚ
ЖӘНЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШЛІК НЕГІЗДЕРІ

ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВЫЕ И ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННЫЕ
ОСНОВАНИЯ КОНСОЛИДАЦИИ ЭТНИЧЕСКИХ
И РЕЛИГИОЗНЫХ ГРУПП РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
В ГРАЖДАНСКУЮ ОБЩНОСТЬ

Алматы 2014

Р 2015/9310

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ, САЯСАТТАНУ ЖӘНЕ ДІНТАНУ ИНСТИТУТЫ
ИНСТИТУТ ФИЛОСОФИИ, ПОЛИТОЛОГИИ И РЕЛИГИОВЕДЕНИЯ
КОМИТЕТА НАУКИ
МИНИСТЕРСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Зарема Шаукенова, Елена Бурова,
Асель Назарбетова

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭТНОСТЫҚ ЖӘНЕ
ДІНИ ТОПТАРЫНЫҢ АЗАМАТТЫҚ ҚАУЫМДАСТЫҚҚА
ТОПТАСУЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ-МАҒЫНАЛЫҚ
ЖӘНЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШЛІК НЕГІЗДЕРІ

ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВЫЕ И ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННЫЕ
ОСНОВАНИЯ КОНСОЛИДАЦИИ ЭТНИЧЕСКИХ
И РЕЛИГИОЗНЫХ ГРУПП РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
В ГРАЖДАНСКУЮ ОБЩНОСТЬ

Алматы
2014

ӘӨЖ 316. 455(574)
ҚБЖ 60.54
Ш 34 Ш 29

ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану
институтының Ғылыми Кеңесі баспаға ұсынды

Рецензенттер:

Насимова Г.О., саяси ғылымдарының докторы, профессор
Шайкемелев М.С., философия ғылымдарының докторы
Сатершинов Б.М., философия ғылымдарының докторы, доцент

Ш 34 Шәуқенова З.К., Буrowа Е.Е., Назарбетова Ә.Қ. Қазақстан Республикасы этностық және діни топтарының азаматтық қауымдастыққа топтасуының құндылықтық-мағыналық және рухани-адамгершілік негіздері. Монография = Шауқенова З.К., Буrowа Е.Е., Назарбетова А.К. Ценностно-смысловые и духовно-нравственные основания консолидации этнических и религиозных групп Республики Казахстан в гражданскую общность. Монография. – Алматы: ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институты, 2014. – 266 с.

ISBN – 978-601-304-009-7

Бұл еңбекте Философия, саясаттану және дінтану институтымен ұйымдастырылған әлеуметтанулық зерттеудің нәтижесі таданған. Зерттеу жұмысы 2013 жылдың тамызында «Демократия институты» Ғылыми-зерттеу ассоциациясы» қоғамдық ұйымы арқылы жүргізілді.

Зерттеу мақсаты Қазақстанның көпұлтты және көпконфессиялы тұрғындарының азаматтық қауымдастыққа тұтасуының құндылықтық-мәндік концептілерінің көрініс беруін, полимәдени кеңістіктегі респонденттердің идентификациялық ерекшеліктерін анықтау, отандастарымыздың қоғамның әлеуметтік-экономикалық, әлеуметтік-саяси мәселелеріне берген бағасын зерделеу, қоғамның ыдырауына әкеп соқтырған тәуекелдерді реттеу және т.б.

Аталмыш еңбек әлеуметтік зерттеушілерге, мемлекеттік қызметкерлерге, оқытушылар мен ЖОО-ның студенттеріне, МЕМ-дың өкілдеріне, сонымен қатар, қоғамның топтасу үрдістері мәселесіне қызығушылық танытатындардың барлығына арналады.

Авторлар, өз әріптестеріне жалпықазақстандық бірегейліктің қалыптасу үрдістерінің мәнін түсінуге бұл зерттеу нәтижесі көмектеседі деген сенімде.

*Монография «Ғылыми қазына (2012–2014 жж.)»
салааралық ғылыми бағдарлама аясында дайындалған.*

В работе проанализированы результаты социологического исследования, организованного Институтом философии, политологии и религиоведения. Полевой этап проведен ОО «Научно-исследовательская ассоциация «Институт демократии» в августе 2013 года.

Целью исследования явилось проявление ценностно-смысловых концептов, интегрирующих полиэтническое и многоконфессиональное население Казахстана в гражданскую общность, обнаружение идентификационных особенностей респондентов в поликультурном пространстве, изучение оценок согражданами социально-экономических, социально-политических проблем общества, ранжирование рисков, которые могут привести к дезинтеграции общества и др.

Издание адресуется социальным исследователям, государственным служащим, преподавателям и студентам вузов, представителям НПО, а также всем, кто интересуется тенденциями консолидации общества.

Авторы выражают уверенность в том, что результаты исследования помогут коллегам в осмыслении тенденций формирования общеказакстанской идентичности.

*Монография подготовлена в рамках междисциплинарной
научной программы «Ғылыми қазына (2012–2014 гг.)»*

ISBN – 978-601-304-009-7

© ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану
және дінтану институты, 2014
© Шәуқенова З.К., Буrowа Е.Е.,
Назарбетова Ә.Қ., 2014

ӘӨЖ 316
ҚБЖ 60.54

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ

1	Зерттеу бағдарламасы	6
1.1	Зерттеу өзектілігі мен негіздемесі.....	6
1.2	Зерттеудің мақсаттары мен міндеттері.....	10
1.3	Зерттеудің технологиялық бөлімі	11
2	Респонденттердің геосаяси, мәдени-әлеуметтік, тілдік ареалындағы өзіндік идентификациясы	14
2.1	Респонденттердің қазақстандық қоғам және маңызды референттік топтармен бірегейленуі.....	14
2.2	Респонденттердің тілді қолдану аясына қарай тілдік бірегейлігінің үрдістері.....	17
2.3	Діни тұрғыдағы өзіндік бірегейлену ерекшеліктері, дінді қабылдау мен дәстүрлі және жаңа діндер әрекеттерінің тиімділігін бағалау.....	20
3	Жалпыазаматтық бірегейліктің құндылықтық-мағыналық тұжырымдары	26
3.1	«Қазақстандық ұлт» азаматтық бірегейліктің бастапқы тұжырымы ретінде.....	26
3.2	«Жақсы азамат» туралы түсінік.....	27
3.3	Азамат және мемлекет: демаркациялық желі мен сенім векторы.....	32
4	Негізгі мәселелерді қабылдау және қоғамдық дамудың интеграциялық тұжырымдары	35
4.1	Респонденттердің бағалауларындағы қоғамның құндылықтық-мағыналық интеграциясы.....	35
4.2	Құндылықтық матрица жеке таңдау ретінде.....	38
4.3	Респонденттердің пікірлерінше қоғамды ыдыратушы қатерлер.....	39
4.4	Заманауи қазақстандық идеологемаларды қабылдау және респонденттердің әлеуметтік лифтілерге деген қатынасы.....	45
	Зерттеу нәтижелері	47
	ҚОСЫМША	52
1	Программа исследования	132
1.1	Актуальность и обоснование исследования.....	132
1.2	Цель и задачи исследования.....	136

1.3	Технологическая часть исследования.....	138
2	Самоидентификации респондентов в геополитическом и социокультурном ареалах.....	140
2.1	Идентификация респондентов с казахстанским обществом и значимыми референтными группами.....	140
2.2	Тенденции языковой идентичности респондентов в зависимости от сфер применения языка.....	143
2.3	Особенности религиозной самоидентификации, восприятие религии и оценка эффективности деятельности традиционных и новых религий.....	147
3	Ценностно-смысловые концепты общегражданской идентичности.....	153
3.1	«Казахстанская нация» как базовый концепт гражданской идентификации.....	153
3.2	Представления о «хорошем гражданине».....	154
3.3	Гражданин и государство: линии демаркации и векторы доверия.....	159
4	Восприятие ключевых проблем и интегрирующие концепты общественного развития.....	163
4.1	Ценностно-смысловая интеграция общества в оценке респондентов	163
4.2	Ценностная матрица как личностный выбор.....	166
4.3	Риски дезинтеграции социума в представлениях респондентов.....	167
4.4	Восприятие современных казахстанских идеологов и отношение респондентов к социальным лифтам.....	172
	Выводы по исследованию	176
	ПРИЛОЖЕНИЕ.....	181
	Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті Философия, саясаттану және дінтану институты туралы мәлімет.....	260
	Информация об Институте философии, политологии и религиоведения Комитета науки Министерства образования и науки Республики Казахстан.....	262
	Information about the Institute for Philosophy, Political Science and Religion Studies of Science Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.....	264